

Bevezetés

*„Ki mint imádkozik, úgy is él.”
Klaus Demmer*

A valláserkölc a Láthatatlan iránt megnyilvánuló igényességről szól. Az életvezetés oka láthatatlan. Az ember élete feladat, nincs készen: az idő, a testi világ, az embertársi kapcsolatok tulajdonképpen nyersanyagok, melyekre egy saját élettervet vetítünk. Annak a szempontjai a gondolatvilágban dőlnek el, hogy ki hogyan bánik a látható emberekkel, az anyagvilággal, az idővel. A látható igazgatásának-alakításának az oka láthatatlan. Azért tud az ember a látható részcélokkal jól bánni, mert mindig a láthatatlan lebeg a szeme előtt. A láthatatlan gondolatok tervet adnak az időnek, helyértéket adnak a dolgoknak, összpontosítást az erőknek, céltudatosságot a napirendnek, válogatást a kapcsolatoknak. Az életvezetésre különösen igaz, hogy a döntő mindig az, amit nem látunk. Isten láthatatlansága arra teszi érzékennyé a keresztények szemét, ami láthatatlan, mégis döntő.

A keresztény egész életét a Láthatatlannal szemközt éli. Csodálatos módon ez a Láthatatlan nem maradt abszolút megközelíthetetlen, már az ószövetségi igazak úgy éltek, mintha „a láthatatlant látták volna” (Zsid II,27), de a Láthatatlan történelmileg láthatóvá Jézus Krisztusban lett. A keresztény számára ez radikális fordulat: mindennek a középpontja Krisztus. Gondolkodása, életvezetése és szenvedései vonatkoztatási pontjait Krisztusban és az általa kinyilatkoztatott Szentháromságban keresi. Krisztusban az örökkévaló betört a történelembe és a személy életébe. Ettől az ajándéktól az ember egyenesen megigézetté, elbűvöltté válik. Már nem Istent használja életvezetése eszközéül, hanem beáll Isten nagyszerű „gondolkodásába”, üdvtervébe, szőlőskertjébe. Életét úgy vezeti, hogy átengedi, sőt, kiszolgáltatja. Attól lesz önmaga, ha szeretetben átadja önmagát.

A valláserkölc Istenhez akar odavezetni, de ezzel nem elvezetni akar világtól. Az „adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené!” (Mk 12,17) krisztusi felszólítást szabad szétválasztottan is értelmezni: van, ami csak Istennek jár. Ilyenek pl. az imádás, a hódolat, a szív közepe, a legvégső remény, az abszolútumként való etikai elismerés. De Krisztus mondatában látni kell az összetartozást is: ha megadjuk Istennek, ami az Istené, akkor ez visszahat ránk személyes és közösségi síkon is, s meg tudjuk adni az embernek, ami az emberé. A valláserkölc igényesen oda akar vezetni Istenhez, hogy onnan igényesen forduljunk másokhoz, önmagunkhoz és a teremtett világhoz. Az Istennel szemközt megtapasztalt szeretetet és igazságot szeretné az ember átültetni a saját életvezetésére, valamint a közösségi életvezetésre, a politika, gazdaság, kultúra szintjére is. A valláserkölc tudatosítani akarja: a kereszténység nem odamenekülést jelent Istenhez és elmenekülést a világtól, mert éppen az van igaz módon jelen a világban és önmagánál, aki Istennél van. Mivel a világban mindenki benne él akár családos emberként, akár vállalkozóként vagy akár szenvedő betegként, ezért Istennél is jelen kell lennie, hiszen nem „valahogy” akarunk jelen lenni és boldogok lenni, hanem a lehető legjobban. Ha létezik erkölcsi felelősség az életvezetésért, akkor annak elsőrangú dolga az istenkapcsolat igényessége. Ha az istenkapcsolat az origó, minden beteljesülés és kudarc azon múlik, akkor a legelmélyültebb és legmegfeszítettebb erkölcsi igényességet éppen ide kell hozni. Olcsó istenkapcsolattal nem lehet felelős, nehéz, bonyolult, keresztthordozó életet élni. „Ki mint imádkozik, úgy is él” – a belső és külső világ nem két világ, ami belül történik, az akar megtestesülni; a jó életvezetés, de a csőd is a belső világ csöndességében kezdődik. A keresztények számára az élet vezetése és a világ alakítása az imádságban veszi kezdetét és mintáját, melyet mélységesen meghatároz Krisztus kenózis, keresztje és feltámadása. Az ember a Szentháromság misztériumától lenyűgözötté válik, egész élete és cselekvése tulajdonképpen előrébb tapogatózás lesz „Deus semper maior” misztériumába, ami kalandot és keresztet is jelent.

Hálával szemléljük a könyvben az ikonokat, melyeket maguk a festők vagy magángyűjtők ajánlottak fel. Az ikonok festett teológiát jelentenek, Damaszkuszi János szerint, amit a beszéd jelent a fülnek, azt jelenti a kép a szemnek. Az evangélium a leírt örömhír, az ikon a megfestett örömhír. A keleti teológia szerint az Őskép erejével jelen van a képben, azaz az ikonok nem egyszerűen képek, nem egyszerűen szemléltetnek, nem az esztétikát szolgálják. Az ikont szemlélni kell, s az ikon megelevenedik és megszólal.

Ahogy az életvezetés egyetlen valóság, úgy a teológia, a valláserkölc, az ikonok világa és a Liturgia sem akar életünk egy-egy darabja lenni, hanem egyetlen valóság. A valláserkölc világához nem is illenek másféle képek, csak ikonok igazán méltók, melyeket olvasás közben szemlélve megerősödnek bennünk a teológiai igazságok, s majd remélhetőleg életté is válnak – az Őskép ereje által.

A jelen könyv a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Morálteológia Tanszékének kiadványa, egyben az induló Teológiai Etika sorozatának első kötete. Hálásan köszönöm meg Várnai Jakab rektornak és Harsányi Pál Ottó morálteológusnak a szakmai és baráti támogatást. Külön köszönettel tartozom a Vida Mártának a tördelésért, a L'Harmattan kiadónak a mű kiadásáért, valamint a Nemzeti Kulturális Alapnak a könyv megjelenése támogatásáért.

A könyvet szeretném a szüleimnek ajánlani: ők ültették el a szívembe az Isten feltétlen szeretetét örömeimben és küzdelmes napokban is. A magam módján ugyanezt a mindenben kitartó szeretetet szeretném továbbadni, aminek eredete messze túl a szüleimen az üres sírnál van.

Budapest, 2014. december 1.

Papp Miklós